

Še en odgovor na članek Davorja Petrovića »Osrednje težave pri uporabi podatkovnih baz Evrokorpus in Evroterm«

Another Reply to the Article by Davor Petrović »The Main Problems
in Using the Evroterm and Evrokorpus Databases«

V zvezi s člankom Davorja Petrovića bi kot sourednica in soustvarjalka terminološke baze *Evroterm* želela opozoriti na nekaj netočnosti, ki so se zapisale avtorju.

Glavna pomanjkljivost avtorjeve analize baz *Evroterm* in *Evrokorpus* je, da je obe analiziral skupaj in hkrati ni navedel, ali je posamezni analizirani izraz iz prve ali iz druge. Res je, da se bazi dopolnjujeta, vendar pa gre za dve različni bazi. *Evrokorpus* kaže stanje dejanskih prevodov v različnih fazah – od delovnega prevoda do dokončne različice, *Evroterm* pa je izbor nekaterih izrazov iz posameznega prevoda. Ti izrazi so v nadaljnji terminološki obdelavi opremljeni z dodatnimi podatki, npr. področje, primarni vir (dokument, v katerem izraz najdemo), sekundarni vir (drugi dokumentni referenčni viri izraza), opombe, zanesljivost, raba izraza, tudi sobesedilo in definicije.

Avtor v povzetku piše: »Pri vnašanju terminov, ekvivalentov in kontekstov, v katerih se termini pojavljajo, sodeluje veliko zunanjih sodelavcev, kar je hkrati prednost in slabost obeh baz. Zaradi decentraliziranega pristopa je namreč za posamezne termine pogosto vnesenih nepotrebno veliko ekvivalentov, to pa otežuje delo prevajalcem, ki bazi uporabljajo, in slabi kakovost njihovih prevodov.«

Dejstvo je, da sta bazi začeli nastajati v času prevajanja pravnega reda EU. V *Evrotermu* še vedno prevladujejo izrazi iz pravnih aktov EU, po letu 2005 pa se baza dopolnjuje z izrazi iz prevodov, ki nastajajo v okviru Službe za prevajanje, tolmačenje, redakcijo in terminologijo Generalnega sekretariata Vlade RS¹, ter iz drugih slovarjev in glosarjev, ki nastajajo v okviru državnih organov. Pri

¹ Junija 2005 se je Sektor za prevajanje, redakcijo in terminologijo Službe Vlade RS za evropske zadeve združil s Službo za prevajanje, tolmačenje in lektoriranje Generalnega sekretariata Vlade RS v enotno Službo za prevajanje, tolmačenje, redakcijo in terminologijo v okviru Generalnega sekretariata Vlade RS.

prevajanju in redakcijah pravnih aktov EU je resnično sodelovalo veliko prevajalcev, strokovnih in pravnih redaktorjev ter lektorice (skupaj skoraj tisoč sodelavcev). Kljub tolikšnemu številu sodelavcev ter ogromni količini prevedenih dokumentov (okrog 85.000 strani Uradnega lista EU) je terminologija, zbrana v bazi *Evroterm*, usklajena do stopnje, do katere je bila v danem trenutku lahko. Naj poudarim, da je terminološka baza *Evroterm* živa baza, ki se stalno dopolnjuje in pregleduje. Avgusta 2005, ko je avtor pregledoval posamezne vpise v bazi, je bilo teh skoraj 67.000, v času, ko pišem ta odgovor (junij 2006), jih je 78.760. Baza pa se ne le stalno dopolnjuje z novimi strokovnimi izrazi, ampak v njej dve terminologinji sistematično pregledujeva in popravljava vse vpise, ki imajo zanesljivost 4 ali manj. To so predvsem izrazi iz prevedenega pravnega reda EU, ki so bili vneseni v bazo po strokovni redakciji (stopnja zanesljivosti 4), slovenski pravniki jezikoslovci v institucijah EU pa še niso opravili pravne redakcije in finalizacije prevoda. To dejansko pomeni, da poleg vnašanja novih terminov pregledava najmanj 300 že vnesenih vpisov na mesec in slovenske prevedke uskladija s finalizirano različico pravnega akta. Kjer je za posamezen pojem več slovenskih ustreznice, te še dodatno preveriva v slovenskih pravnih aktih in v drugih dokumentnih virih. Izrazi po redakciji dobijo oznako zanesljivosti 5. Trditev, da uporaba baz zaradi terminoloških ekvivalentov slabi kakovost prevodov, je zato skrajno neprimerna in arogantna. Ne le da lahko prevajalec preveri izraze v *Evrotermu*, kjer je ekvivalentov manj, tudi v *Evrokorpusu* je pogostnost nekaterih izrazov večja kot drugih.

V pravo, ki si ga je za analizo izbral avtor, je, kot ugotavlja, pravilen prevod še posebej pomemben, »*saj lahko že rahlo drugačen pomen prevedenega termina spremeni pomen celotnega besedila*«. Verjamem, da se je avtor analize lotil zelo temeljito, a je od 82 izbranih terminov le pri 54 našel primerne definicije – predvsem zaradi novih konceptov, ki še niso bili opisani in definirani v priročnikih, leksikonih in slovarjih. Za analizo je avtor izbral enega najtežjih in najbolj nedorečenih področij, kjer v času prevajanja pravnih aktov EU ni bilo niti splošnega slovenskega pravnega slovarja, kaj šele specializiranega slovenskega slovarja s področja prava EU². Sam priznava, da kljub uporabi 30 različnih virov ni mogel najti vseh definicij. Na podlagi tega trdi, da je v obeh bazah preveč slovenskih ekvivalentov in se sprašuje o zanesljivosti *Evroterm*a. Priporočilo, naj bi se vsak termin, če je le mogoče, prevajal z eno ustreznico, je bilo v danih razmerah dejansko težko upoštevati. Dejstvo je namreč, da se tudi v slovenski zakonodaji za enake pojme uporabljajo različni izrazi – sopomenke.

² Slovenski pravni leksikon, ZRC SAZU, ki je izšel l. 1999, vsebuje samo izraze slovenskega prava do l. 1991 – torej nobenih novih konceptov Evropske unije (ki je bila formirana s Pogodbo o Evropski uniji l. 1992).

Avtor je analiziral 82 strokovnih izrazov, ki vsebujejo angleško besedo *law* oz. izraze iz njene besedne družine, od tega 54 podrobneje. V času, ko je bila narejena analiza, je bilo 54 terminov 0,087 odstotka vseh vpisov (od 62.000) v terminološki bazi *Evroterm*. Avtor piše: »Od 54 parov termin-ustreznica(e), ki sem jih gledel na dostopnost definicij lahko primerjal, se jih je le 33 (61 %) semantično povsem ujemalo; 19 (35 %) se jih je ujemalo delno (ustreznica ali ustreznice so zajemale ožje ali širše semantično polje kot termin), 2 (4 %) pa se sploh nista ujemala. Čeprav je vzorec zelo majhen, kaže skrb zbujajoče stanje glede zanesljivosti *Evroterm*a in *Evrokorpus*a: če malce poenostavimo, bi lahko rekli, da moramo približno vsak tretji prevod v obeh bazah jemati z rezervo, saj obstaja verjetnost, da se njegov pomen le delno ujema z izvirnim terminom ali se sploh ne ujema.«

Ne le da je analizirani vzorec zelo majhen; trditi, da je zanesljivost celotne zbirke vprašljiva, na podlagi obravnave vzorca 0,87 promila, je vsaj nestrokovno, in – ponovno mi na misel pride že omenjeni izraz – arogantno.

Na avtorjevo trditev, da bi *Evroterm* postal kakovostnejše orodje, »če bi odgovorni uvedli dodatno fazo pregledovanja vnosov«, sem odgovorila že v prvem delu tega odgovora. Namesto da piše napačne in nepreverjene trditve, bi se lahko o podrobnostih obdelave izrazov v *Evrotermu* pozanimal pri odgovornih za vsebinski del *Evroterm*a, saj sta njuna e-naslova dostopna tudi na predstavitveni strani *Evroterm*a.

Pri analizi izbranih 82 terminov avtor navede število slovenskih ustreznice v obeh bazah skupaj, katere od ustreznice se mu zdijo primerne, katere neprimerne in v šestih primerih sam predlaga ustreznejše prevode. Ko sem sama pregledovala te termine (mimogrede – na podlagi avtorjeve analize sem nekatere terminološke vpise tudi popravila in dopolnila), sem ugotovila, da jih 32 sploh ni v *Evrotermu*, ampak le v *Evrokorpusu* (so pa v *Evrotermu* drugi termini, ki vsebujejo katerega od analiziranih izrazov). Vse izraze, ki so v *Evrotermu* in jih je navedel avtor, sem, kot že rečeno, pregledala in po potrebi popravila. Tako sem v *Evrotermu* dopolnila izraz *illegal immigration*, ki ga avtor poudari kot primer dajanja prednosti tujemu izrazu pred domačim. V času, ko je nastal njegov članek, je bil res na prvem mestu izraz 'ilegalne imigracije', ki je iz dokumentov t. i. Schengenskega *acquis*a. Tudi v slovenskih pravnih aktih je izraz 'ilegalne migracije' domač, npr. v *Resoluciji o strategiji nacionalne varnosti RS*, Ur. l. RS 56/2001 (vir: spletna baza slovenskih pravnih aktov IUS-INFO). Od 33 terminov, ki v bazi *Evroterm* vsebujejo besedo ali del besede *illegal*, je le pet takih, ki imajo samo ustreznico ilegalen, en terminološki vpis ima obe – *ilegalen* in *nezakonit* – in en vpis ima ustreznico *nelegalen*. Spet je torej popolnoma neprimerno na podlagi enega primera trditi, da bi »odgovorna Služba Vlade RS za zakonodajo morda morala nekoliko dlje tehtati domačo in iz tujega jezika izposojeno ustreznico kakšnega termina ter pri končni odločitvi vendarle dati večjo težo slovenskemu jeziku – seveda, če pomen domače ustreznice to dopušča«. Stališče Sektorja za

prevajanje, redakcijo in terminologijo SVEZ je bilo, da se vedno uporabi domači izraz, če se ta pomensko ne oddaljuje od izvirnika. Tako stališče ima tudi nova, združena Služba za prevajanje, tolmačenje, redakcijo in terminologijo. Kot sem že napisala, je bila pri tako veliki količini prevodov in številnih sodelujočih popolnoma usklajena terminologija nedosegljiv ideal, ki ga je zaradi različnih stališč različnih strokovnjakov z različnih področij še danes težko doseči. *Evroterm* s svojo dostopnostjo, načinom preverjanja izrazov in odprtostjo za utemeljene predloge in popravke pa nedvomno tudi prispeva k uveljavljanju nove, še neuveljavljene slovenske terminologije.